№ 100 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 4 **1890** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 4 № 100

ՏԱՍՆ ԵՒ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՆԵՐԿԱՅ **1890** ԹՒԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով: Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի.

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը).

Կայսերութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ֆինանսների մինիստրը Թիֆլիսում. Խառնուրդ կազմելը և շաքարելը. Նամակ Հին-Նախիջևանից. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Իրլանդիա. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Իտալիան որպէս գեղարուեստի երկիր.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

—

Հիւրասէր Կովկասի մայրաքաղաքը չտասեց յայտնել իր յարգանքը նոր հիւրին՝ ֆինանսների մինիստր պ. Վիշնեգրադսկուն, որի Կովկաս այցելելը անկասկած կունենայ իր արդիւնքները: Քաղաքն իր այդ յարգանքը յայտնեց մի ճաշկերոյթով, որը տրվեց սեպտեմբերի 1-ին ժողովարանի ամարային շինութեան մէջ: Բոտօնդօն շքեղ կերպով զարդարված էր:

Պ. մինիստրին ժողովարանի այգում երեկոյեան ժամը 6-ին սպասում էին տեղական զանազան վարչութիւնների և հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչները և հիւրերը, որոնց թւումն էին և տեղական մամուլի ներկայացուցիչները:

Երբ ճաշը սկսվեց, պ. մինիստրը՝ Իվան Ալէքսանդրովիչ Վիշնեգրադսկին, բարձրացնելով շամպանիայի բաժակը՝ առաջարկեց Թագաւոր Կայսրի և Թագաւորական տան կենացը, որն ընդունվեց «ուրայով» և նուագածութեամբ:

Այդ կենացից յետոյ, Թիֆլիսի քաղաքագլխի փոխանորդ՝ պ. Իզմայլով, դիմեց պ. մինիստրին և հանդիսականներին. մի համառօտ ճառով, ուրապէս թէ Թիֆլիսի և թէ Կովկասի տնտեսական պէտքերի և նշանակութեան մասին: Իր ճառը նա վերջացրեց առաջարկելով պ. մինիստրի կենացը: Այդ կենացի համար շնորհակալութիւն անելով, պ. Վիշնեգրադսկի մի քանի խօսք ասեց Կովկասի նշանակութեան մասին և վերջացրեց իր համառօտ ճառը այս խօսքերով. «Ես ուրախութեամբ խմում եմ այս երկրի կենացը, որը կազմում է ռուսաց թագի ամենալաւ զարդը: Ես խմում եմ ամբողջ Կովկասի, նրա մեծ նշանակութեան կենացը. ես խմում եմ Անդրկովկասի իբրև ամբողջութեան մի մասի կենացը»: Ապա մինիստրը առաջարկեց տեղական առևտրական-արդիւնաբերական դասակարգի կենացը: Դրանից յետոյ պ. մինիստրը առաջարկեց վրաց ազնուականութեան և այդ ազնուականութեան պարագլուխ իշխան Բագրատիօն-Մուխրանսկու կենացը և յետոյ Թիֆլիսի նահանգապետ իշխան Շերվաշիձէի կենացը. պ. Վիշնեգրադսկի վերջումն առաջարկեց և կառավարչապետ Շերեմետևի կենացը, որն այդ ճաշին ներկայ չէր, Թիֆլիսում չը լինելու պատճառով:

Դրանից յետոյ տեղի ունեցաւ ճառախօսութիւն, և երբ ճաշը աւարտվեց, հիւրերը պ. մինիստրի հետ միասին լսեցին տեղական զուռնայի նուագումը և զուարճացան կովկասեան լեզգինկայով:

Պ. Վիշնեգրադսկի հեռացաւ այգուց ժամը 10-ին: Հիւրերը նրան ճանապարհ գցեցին «ուրայով»:

Թիֆլիսից պ. Վիշնեգրադսկի պիտի գնայ Բագու, և մօտիկ ծանօթանալով երկրի տնտեսական և ֆինանսական պէտքերի հետ, անկասկած՝ կը շտապեցնի այն հարցերի լուծումը, որոնք մեծ կապ ունեն մեր երկրի տնտեսական բարգաւաճման հետ:

ԽԱՌՆՈՒՐԴ ԿԱԶՄԵԼԸ ԵՒ ՇԱՔԱՐԵԼԸ

—

Ահա թէ ինչպէս կարելի է դարձեալ թոյլ գինու ալկօօլային աստիճանը բարձրացնել առանց որ և է արհեստական միջոցի դիմելու: Օրինակ, ունենք 2 տեսակ գինի մէկ 7° ալկօօլի, միւսը 10° ալկօօլի. ցանկանում ենք այդ երկու տեսակից ստանալ մի երրորդ տեսակը, որը լինի 9° ալկօօլի: Դրա համար պէտք է վերցնել 2 վեդրօ 10° ալկ. գինուց և մի վեդրօ 7° ալկ. գինուց. խառնուրդը կը լինի 9° ալկ.: Այս միջոցը աւելի օրինական և հեշտ է, բայց միւս կողմից պէտք է ի նկատի ունենալ, որ լաւ գինին խառնելով հասարակի հետ, գուցէ խառնուրդը այնպիսի գնով չը ծախվի, որ փոխարինի լաւի արժէքը:

Մի քանի խօսք նոյնպէս մի երրորդ միջոցի մասին: Շիրայի վրա շաքար աւելացնելով կարելի է նրանից ստանալիք գինին թնդացնել:

Նոյն իսկ այգեկութի ժամանակ ամենահասարակ քննութիւնը ցոյց կը տայ թէ ինչ ալկօօլային աստիճանի գինի կը ստացվի: Երբ խաղողը լաւ չէ հասած, ջրալի է, նա կը տայ թոյլ և թթու գինի: Իսկ այդ տեսակ գինիները երբեք դիմացկուն չեն կարող լինել: Ուրեմն անհրաժեշտ է ալկօօլային աստիճանը բարձրացնել:

Շիրայի վրա աւելացրած շաքարը, շիրայի շաքարի հետ միասին, կենթարկվեն ֆերմենտացիայի և վերլուծվելով կը տայ ալկօօլ և ածխաթթուտ: Բայց ինչպէս պէտք է որոշել թէ որքան շաքար պիտի աւելացնել շիրային, որպէս զի ստացվի ցանկացած ալկօօլային աստիճան ունեցող գինի:

Դրա համար նախ՝ մեզ յայտնի պիտի լինի թէ ինչ ալկօօլային աստիճանի գինի կը ստացվի մեր ունեցած շիրայից, երկրորդ ինչ աստիճանի գինի ենք կամենում ստանալ և երրորդ՝ մի վեդրօ շիրայի վրա որքան շաքար աւել. [illegible] առ ալկ. աստիճանը 1-ով աւելանայ:

Առաջին հարցին բաւականութիւն տալու համար պէտք է գործ ածել շիրաչափը, որը մենք նկարագրել ենք «Մշակի» 1889 թւի № 97-ում:

Միւս կողմից յայտնի է, որ գինու ալկօօլային

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՏԱԼԻԱՆ ՈՐՊԷՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՐԿԻՐ

—

16/28 օգոստոսի, 1890. Նապոլի

Որքան էլ սրտով ցանկանում ենք յաճախ բաժանել մեր տպաւորութիւնները «Մշակի» ընթերցողների հետ, այնուամենայնիւ, գտնվում են այնպիսի հանգամանքներ, որոնք շատ առիթների մէջ խանգարում են մարդուս հանգիստ սրտով նստել և գրել, այն ևս երաժշտութեան, երգեցողութեան մասին, որի համար լոկ հմտութիւնից, գիտութիւնից զատ՝ անհրաժեշտ է և բազմակողմանի ուսումնասիրութիւն:—Մենք խոստացել ենք և կաշխատենք մեր կարողութեան չափ խօսել գեղարուեստի այդ ճիւղի մասին, որ հայերիս մէջ դեռ նոր է ուզում մուտք գործել:

Աշխարհին արդէն յայտնի է, որ ամբողջ Իտալիան սոսկ գեղարուեստի երկիր է: Իւրաքանչիւր մի փոքրիկ գաւառական քաղաք ունի առնուազն մի կամ երկու ներկայացուցիչ գեղարուեստի որոնց յիշատակը պաշտելու չափ սուրբ է ժողովրդի համար և ո՞ր քաղաքը չունի կանգնեցրած մահարձաններ իր սիրուն, պաշտած բանաստեղծի, գեղարուեստի, մանաւանդ երաժշտապետների յիշատակին,—համարեա թէ ամենը: Ո՞ր երկրից ասես, որ չը կան Իտալիայում, որպէս ներկայացուցիչներ՝ գեղարուեստի այս կամ այն ճիւղը ուսումնասիրելու: Հարկաւոր է միայն՝ լոկ ճանապարհորդական նպատակով Իտալիայի մի քանի նշանաւոր քաղաքները այցելել, և վերջը գալ յաւիտենական Հռոմ, որպէս զի կարելի լինի գաղափար կազմել միայն օտարազգի ուսանողների մասին, որոնք գեղարուեստ են ուսանում: Այստեղ կը տեսնէք և արաբացուն, և բրազիլիացուն, և արգենտինացուն: Հետաքրքիր է հարցնել. հայ ազգը քանի՞ ուսանողներ ունի այս երկրում: Ցաւալի է խոստովանել, որ համեմատական կէտից և ոչ ոք: Ճիշդ տեղեկութիւն քաղելով, միայն Հռոմ գտնվում են երկու հայ ուսանողներ. պ. Ֆէթվաճեան, որ նկարչութիւն է ուսանում և որն արդէն այս տարի աւարտելով՝ ուզում է Վիէննա վերադառնալ իր ապագայ գործունէութեան համար և պ. Կիւրեղեան, որ դեռ շարունակում է ճարտարապետութիւն ուսանելը. երկուսն էլ տրապիզօնցիք են: —Երրորդը՝ Նապոլիում, այս տողերի գրողն է, որտեղ վիճակված է մեզ ձայնական երաժշտութիւնը կատարելագործելու: Վենետիկի Մխիթարեանների մասին չենք խօսում:

Այս հանգամանքը մենք մասամբ վերագրում ենք այն երևոյթին, որ մեր արդի երիտասարդութիւնը շատ քիչ հակումն ունի դէպի ընդհանուր գեղարուեստի ուսումնասիրութիւնը,—մի գիտութիւն՝ որ հետևողականապէս զարգացնում է մարդուս մէջ գեղեցիկի, վսեմի և ճաշակագիտութեան զգացմունքները: Համեմատաբար մեր ռուսահայ երիտասարդութիւնը նոյնպէս քիչ տոկոս է կազմում, որոնք նուիրված լինէին գեղարուեստին: Տաճկահայաստանի մասին խօսելն իսկ աւելորդ է: Աւելի ցաւալին այն է, որ Պոլսի փափկասուն հայերը և ոչ մի երիտասարդ չունեն, չը նայած որ աւելի յարմարութիւն ունեն և աւելի մօտիկ են գտնվում Իտալիայից: Այդ պարոնները կարծում են թէ Բոսֆորից դուրս գեղարուեստ չը կայ: Մտէք, օրինակի համար, պօլսեցի հարուստ հայ աղայի, պէյի, էֆէնտիի տունը, կը գտնէք արդեօք մի որ և իցէ ճաշակով նկար կամ պատկեր, —երբէք. կախտոսաք մինչև անգամ ձեր տեսած միւս սարք ու կարգին, որ նրանց համապատասխանող զարդը, նկարը պակասում է: Զարմանալի չէ ուրեմն՝ որ Ճիւանեան անուն բաւական յայտնի նկարիչը Պօլսում հաց չէ կարողանում գտնել: Մենք տեսել ենք այդ նկարչին Պէրայի անկիւններից մէկում համեստ հանած իր մի քանի օրվայ աշխատութիւնը, որ և առաջարկում է անց ու դարձ անողներին գնելու մէկ մէջիդիայից սկսած մինչև մէկ ոսկի, բայց ոչ ոք բերանին նայող չը կայ և «ինչ աղւոր բան մ'է» շռայլելով կանցնեն: Ամբողջ Պօլսում մէկ հայ երիտասարդ միայն ճանաչեցինք, որ երաժշտութիւն է ուսել Վիէննայի կօնսերվատօրիայում և արդէն մի քանի աշխատութիւններ ևս ունի, դա է պ. Սըվաճեան, որ ինչպէս պատմեց ինձ, գնահատութիւն չէ գտնում իր հայրենիքում: Մի այլ հայ տիկնոջ անուն ևս կը տային, որ իբր թէ Պարիզի կօնսերվատօրիայում երգեցողութիւն է սովորում. դա է տիկին Ալվազեան: Ահա Պօլսի հայերի գեղարուեստի ներկայացուցիչները Եւրոպայի զանազան քաղաքներում, իսկ Իտալիայում և ոչ մէկ հատ...

Անցնենք մեզ հետաքրքրող հարցին:

Յատկապէս ձ ա յ ն ա կ ա ն ե ր ա ժ շ տ ո ւ թ ի ւ ն ը Իտալիայում ուսումնասիրելու առիթով՝ նորանոր անհեթեթ կարծիքներ են սկսել պտտել: Եւ մենք դեռ Պետերբուրգ եղած ժամանակներս շատ անգամ լսելու առիթ ենք ունեցել, թէ ինչ կարիք կայ Իտալիա գնալու, միթէ մենք չունենք կօնսերվատօրիա, պրօֆէսօրներ և կամ՝ մեր ռուսաց օպէրային գործը այնքան զարգացած չէ և այլն: Մասամբ դրանք իրաւացի նկատողութիւններ են. Ռուսաստանում ներկայումս, կարելի է ասել, բարձր է անհամեմատ գործիական երաժշտութիւնը, բայց ոչ ձայնականը, որ ընդհանուր երաժշտութեան մէջ աւելի փափուկ ճիւղն է կազմում: Այդ անհիմն կարծիքների գլխաւոր պատճառը ահա թէ ինչու մէջ է կայանում: Շատ երիտասարդներ Ռուսաստանից Իտալիա գալով, գլխաւորապէս Միլան, մի քանի ամիս կամ մի տարի մնալուց յետոյ վերադառնում են հայրենիք և իրանց արդէն կատարելագործված երգիչներ հրատարակելով, իսկապէս նուաստացնում են արտասահմանի երգիչների անունը: Քիչ չեն և այն իտալացի խօրիստ երգիչները, որոնք Ռուսաստան գալով՝ երգեցողութեան դասեր են աւանդում ու անյաջողութեան մէջ թարմ ձայներ փչացնում: Այդպիսի երգի-մաէստրոներ, իտալացիներ, շատ կան Պետերբուրգում և շատերին ճանաչում ենք: Պակաս չեն և այնպիսի երգիչներ, որոնք բազդախնդիրների պէս թափառելով Իտալիայում, վերջապէս մի յետ ընկած գաւառական քաղաքի ողորմելի թատրօնում աջողութիւն են գտնում ե ր կ ր ո ր դ ա կ ա ն կ ա մ ե ր ր ո ր դ ա կ ա ն դերում իրանց առաջին դեբիւտը տալ և յետոյ Ռուսաստան վերադառնալով՝ առաջնակարգ դերերի պրետենզիա անում, այսպէս ասած՝ ընկոյզ կոտրում թատրօնական վարչութիւնների գլխին:

Եւ միթէ պէտք է ուրանալ, որ բարեխիղճ ուսանող երգիչը Իտալիայում աւելի գործ է կատարում և աւելի յարմարութիւններ ունի, քան թէ Պետերբուրգում, Մոսկվայում և Վարշավայում: Նախ՝ կլիմայական պայմանները, որոնց ընդ միշտ ենթակայ է ամբողջ ձայնական օրգանիզմը. երկրորդ՝ կեանքը, ապրուստը, որ համեմատաբար էժան է. երրորդ՝ ուսմանը նպաստող արտաքին հանգամանքները,—ինչպէս են՝ մշտական թատրօն, օպերաներ, կօնցերտներ, երաժշտութիւն, ուր 1 ֆրանկ վճարելով կարող է միշտ պարտերում փառաւոր տեղ ունենալ և չորրորդ՝ որ աւելի հմուտ և փորձված պրօֆէսօրներ կան երգեցողութեան համար: Աւելացնենք այս անուրանալի փաստերի վրա և այն, որ իտալական քաղցրահնչիւն լեզուն, որ անմահ Donizetti, Rossini և Bellini շնորհիւ «երգի լեզու» է կոչվում, մի առանձին յստակութիւն և հարթութիւն է տալիս կոկորդին, երբ նա հնչում է մեզ իտալական մեղօդիաները...

Այդ իսկ պատճառով՝ մեր ներկայ յօդուածը կամփոփենք Իտալիայի երկու գլխաւոր քաղաք-

աստիճանը մէկով կաւելանայ՝ եթէ ամեն մի վեդրօ շիրային աւելացնենք $1/2$ ֆունտ, կամ մի քիչ աւելի: Ուրեմն մի վեդրօ գինու ալկօօլային աստիճանը 2-ով աւելացնելու համար պէտք է խառնել 1 ֆունտ շաքար և այլն:

Ասել է 50 վեդրանոց տակառների վրա պիտի աւելացնել 25 ֆունտ, որպէս զի գինու ալկ. աստիճանը մէկով աւելանայ. 50 ֆունտ, որպէս զի ալկ. աստիճանը աւելանայ 2-ով և այլն: Բայց ինչ շաքար պիտի բանեցնել և ինչ կերպ: Ամեն մի շաքարային հիւթ ունի իր առանձին յատկութիւնները: Ցնցուռները նոյնպէս պարունակում են իրանց մէջ շաքարային հիւթեր: Պէտք է ընտրել այն շաքարը, որը ամենից աւելի մօտ է իր յատկութիւններով շիրայի շաքարին, և որը երկրորդական և գինու համար միանգամայն օտար եթերներ չէ կարող առաջացնել: Այդ շաքարը շաքարաւազն է: Շաքարը կարելի է աւելացնել կամ դեռ նոր ջարդած խաղողին և կամ շիրային:

Առաջին դիպուածում վերցնում են ստացած շիրայից մի կաթսայով, նրա մէջ լցնում են որոշեալ քանակութեամբ շաքար և կաթսայի տակը վառում են: Այդ ժամանակ պէտք է շուտ շուտ և արագ կերպով խառնել, որ տակը չը կպչի: Երբ շաքարը լաւ հալվում վերջանում է, պէտք է վերցնել կրակի վրայից, թողնել մի քիչ հովանայ և ապա շուռ տալ տակառներում գտնուող շիրայի վրա այնքան, որքան նախապէս որոշված է:

Իսկ երբ անմիջապէս շիրայի վրա են աւելացնում, սպասում են մինչև որ աղմկալից ֆերմենտացիան կամ վերջացած լինի և կամ վերջանալու վրա լինի:

Հարաւային Ֆրանսիայում գործադրվում է և մի այլ միջոց: Վերցնում են սովորական շիրան և տաքացնում են, որպէս զի նրա մէջ պարունակված ջրային մասերը գոլորշիանան և շիրան թանձրանայ. ապա այդ թանձր—հետևապէս շաքարով հարուստ շիրայից լցնում են զանազան տակառներ:

Երբեմն գինով լիքը տակառները դնում են տաք տեղեր, միայն աշխատում են շուտ շուտ գլուխը լցնել: Գինին գոլորշիանում է և ալկօօլային աստիճանը բարձրանում է: Բայց այդ դիպուածում միաժամանակ գոլորշիանում է և գինու ալկօօլի մի մասը, որը, ի հարկէ, վնասակար է:

[illegible]

ճանը բարձրացնելու առիթով. միայն մեր պարտքն ենք համարում աւելացնել, որ մեր նկարագրած բոլոր միջոցները միայն գործադրելի են սովորական գինիներ ստանալու համար. իսկ շատ լաւ գինիները երբէք այդ միջոցներով չեն ստացվում և չեն էլ կարող ստացվել:

Երևան. Մ. Մուսինեանց

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

Օգոստոսի 18-ին

Պարսկաստանի հիւսիսային սահմանում, Արաքսի պարսկական ափերից ոչ հեռու գտնվում է Հայաստանի հին վանքերից մէկը՝ Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքը: Առիթ ունենալով այցելել վանքը Ս. Աստուածածնի ուխտին, աւելորդ չեմ համարում մի քանի կարճ տեղեկութիւններ հաղորդել «Մշակի» ընթերցողներին:

Մեր արդի վանքերի մէջ նա առաջնակարգ դիրք է բռնում իր հոյակապութեամբ և հնութեամբ: Այս վաղեմի, հռչակաւոր վանքը մեծ է, սրբատաշ քարերից շինած և լի բազմաթիւ արձանագրութիւններով: Նրա չորս կողմը բերդ է, բարձր քարէ պարիսպներով և բուրգերով. ուխտաւորների համար ունի անթիւ սենեակներ, թէ մեծ և թէ փոքր: Սենեակների մեծ մասը մութ են, որպէս մեր բոլոր վանքերում և ծառայել են միաբանների համար իբրև խուցեր. մի ժամանակ, ասում են, այստեղ եղել են երեք հարիւր միաբաններ, եղել է և վանքական դպրոց: Ափսոս որ սենեակները խիստ կեղտոտ են պահվում և տարէնը մի անգամ գոնէ չեն մաքրվում: Տեղ-տեղ կտուրները խոնարհած են և բացված են նրանց մէջ ահագին ծակեր. ի հարկէ այդպիսի խուցերը դատարկ են մնում և ոչ ոք չէ իջևանում նրանց մէջ: Մնացած սենեակները շատ էլ լաւ չեն, և եթէ չը նորոգվեն, մեծ վտանգ է սպառնում ուխտաւորներին: Վանքն ունի շատ գաղտնի տեղեր, պահարաններ: Վանքի մէջ, սեղանի աջակողմեան խորանում, զետեղված է գեղեցիկ թանգարանը: Մոռացայ ասել, որ վանքը, որպէս շատերը պատմում են, 1100 տարվայ շինութիւն է: Նրա առաջն ընկած է ընդարձակ անտառ ընկուզենիներով, փշատի և թթի ծառերով: Զարմանալի է, երբ մարդ մտածում է, որ սարերի և քարերի մէջ կարելի է այդպիսի արուեստական անտառ բուսցնել, որ ոչնչով գրեթէ չէ տարբերվում վայրենի, բնական անտառից: Վանքի առջև վազում է մի աղբիւր, սառն և վճիտ ջրով, որ որքան և ծարաւ

[illegible]

կտրվում: Աղբիւրը հոսում է քարեղէն լճի մէջ. լճակը բաւական մեծ է, խոր և քառակուսի ձևով շինած. նրա յատակը հաւասար է և նոյնպէս սրբատաշ քարից: Երբ հարկաւոր է լինում ոռոգել ջրել անտառը, ջուրը բաց են թողնում լճից: Հրաշալի տեսարան է պատկերացնում վանքը իր շրջակայքով, կանգնած սարի լանջի վրա, իր չորս կողմը ունենալով բարձրաբերձ և մերկ լեռներ, ուր անպակաս են կաքաւների ուրախ խմբերը: Վանքը առաջ ունեցել է մեծ կալուածներ, իսկ այժմ գրեթէ ոչինչ չունի: Տարէնը երկու անգամ ուխտ է լինում, Ս. Աստուածածնին և Ս. Խաչին, երկրորդի ժամանակ ուխտաւորների սակաւ թւով: Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանահայրը՝ Յակոբ վ. Ախալցխեցի զրկվեց նորերումս իր պաշտօնից, որովհետև խիստ անտարբեր էր դէպի վանքի պայծառութիւնը և այժմ վանքի վանահայր կարգված է Նոր-բայազետցի Վահան վ. Գէորգեանց.—տեսնենք որչափ նա պարտաճանաչ և բարեխիղճ կը լինի: Նա դեռ երիտասարդ է: Այո,—երիտասարդները դեռ փոքր ինչ գործ կատարում են և աշխատում իրանց կոչման մէջ, իսկ հները հանդիսանում են, որպէս «փչացնող ազգի ժառանգութեան», կոյր ու չահասէր: Առաջ հայ ուխտաւորները մեծ նեղութիւններ էին քաշում պարսիկների ձեռքից, մանաւանդ Վարմազեար գիւղի աւազակ բնակիչներից: Անցեալ տարի, երբ Պարսից շահը վերադառնում էր Պարսկաստան, տեղիս հայերը նրան խնդիրք ներկայացրին, որոնք պաշտպանութիւն էին հայցում իրանց սրբավայրը ուխտին ազատ գնալու համար: Շահը փիջաւ հայերի խնդիրքին և խոստացաւ պատժել նեղիչներին: Ուխտից առաջ, այս տարի տեղիս յաջորդ՝ Գրիգորիս վ. հեռագրել էր Վալիաթին (թագաժառանգին) Թաւրիզ, որ նա հարկաւոր կարգադրութիւններ անի, որպէս զի ուխտաւորները ապահով լինեն: Վալիաթը պատասխանել էր այդ հեռագրին և խիստ կարգադրութիւն սահմանել, որ 15 հոգի ձիաւորներ ուղարկվեն վանքը և թէ ռուսաց սահմանափակ կողակներից ևս հսկողութիւն լինի, որ խռովութիւն բնաւ չը պատահի: Այդ մասին չենք կարող չը յայտնել մեր շնորհակալութիւնը. ուխտաւորները որպէս խաղաղ եկել էին, նոյնպէս և վերադարձան: Վերջացնելով նամակը, պիտի կրկնենք այն, որ «Մշակը» միշտ ասում է՝ ուխտավայրերը դատարկում են հայ ժողովրդի գրպանը: Իսկ ժողովուրդը այնչափ խոր կապված է իր վանքերի հետ, որ աչքի առաջ չէ առնում ուխտագնացութիւնից առաջացած [illegible]: Նա սիրում է ջերմեռանդ, սուրբ սիրով իր հնադարեան վանքերը և նրանց գոյութեան մէջ է գտնում իր բարոյական, կրօնական մխիթարութիւնը:

Ա. Ե.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, օգոստոսի 31-ին

Ձեր լրագրի 85-դ համարում տպված էր տիկին Աննա Մէլիք-Յակոբեանի նամակը, որով մեղադրում էր ինձ, իբր թէ ես ճշմարտութեան հակառակ, յայտարարութիւն եմ տպել «Մշակ» լրագրում, թէ Րաֆֆիի գրքերի օտար լեզուներով թարգմանութեան իրաւունքը ինձ է վերապահված, մինչդեռ նա իրաւունք է տուել միայն մի երկու վէպեր թարգմանելու: Մի և նոյն ժամանակ տիկին Մէլիք-Յակոբեան սպառնում է դատաստանով պահանջել պատշաճաւոր հատուցումն և այլն:

Թիւրիմացութեան տեղիք չը տալու համար և մի և նոյն ժամանակ զանազան երկարաբանութիւններից հեռու մնալու համար, բաւականանում ենք միմիայն առաջ բերելով տիկնոջ և Րաֆֆիի որբերի պ. խնամակալի ինձ տուած թղթի բովանդակութիւնը, որ հետևեալն է.

«Մենք խնամակալներս հանգուցեալ Յակոբ Մէլիք-Յակոբեանի (Րաֆֆիի) որբոց տալիս ենք իրաւունք մ ի մ ի ա յ ն գրավաճառ պարոն Մակար Ջմշկեանին թարգմանել տալու օտար լեզուներով հանգուցելոյ բ ո լ ո ր հ ե ղ ի ն ա կ ու թ ի ւ ն ն ե ր ը և ապա տպագրել տալու հեղինակի կենդանագրով, այն պայմանով որ ամեն մի գրքի տպարանից դուրս գալէն յետ, յօգուտ որբերին տալ մեզ իւրաքանչիւր գրքի օրինակից հարիւր հատը, իսկ ռուսերէնից մի հարիւր յիսուն. եթէ չը կատարեց մինչև մի ամիսը, պարտաւոր է կրկնակի տուգանք վճարել մեզ հասանելիք գրքերի արժէքը կանխիկ դրամով և զրկվի չը հատուցած գրքերը վաճառելու իրաւունքից: Թիֆլիս, 7-ին մարտի, 1890 ամի»: Խնամակալ Ա. Մէլիք-Ադամեան, խնամակալուհի Աննա Մէլիք-Յակոբեան»:

Ներկայացնելով այս ստորագրութեան պատճէնը և առանց բացատրութիւնների մէջ մտնելու, եզրակացութիւնը ընթերցողներին ենք թողնում:

Մակար Ջմշկեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆինանսների մինիստր պ. Վիշնեգրադսկի Թիֆլիսում այցելեց մի քանի հիմնարկութիւններ: Օգոստոսի 31-ին նա մօտիկ ծանօթացաւ իշխան Ջորջաձէի և ընկերութեան գինիների պահեստի հետ, ապա այցելեց Թիֆլիսի օրինակելի չերամատունը և Սարաջեւի ոգելից խմիչքների գործարանը:

ների՝ Միլանի և Նապոլիի նկատմամբ, որպէս գլխաւոր կենտրոններ երաժշտութեան և յատկապէս երգեցողութեան: Այս երկու մեծ քաղաքներումն են յատկապէս կենտրոնացած երաժշտութեան մեծ ույժերը, այստեղ են գտնվում Եւրոպայի առաջին և գլխաւոր օպերային թատրոնները. ինչպէս են՝ «Scala»—Միլանում և «San-Carlo» Նապոլիում: Ով որ բաղդ է ունեցել երգելու այս երկու թատրոններից մէկում, թէկուզ իր առաջին դեբիւտին, նրա ապագան արդէն ապահոված է թէ Եւրոպայում և թէ այլուր: Ժամանակակից հռչակաւոր երգիչներ (տենորներ) Tamagno, Masini, Gaiare, Diusop, Stagno, Marconi, De Lucia, և (բարիտոններ) Catogno, Cachman և այլք այս երկու նշանաւոր թատրոններից են սկսել իրանց արտիստական ասպարէզը:

Միլանի մասին խօսելով մեզ պակասում են ճիշդ տեղեկութիւններ, որովհետև դեռ չենք եղած այնտեղ, և ուր միտք ունենք միայն, եթէ աջողվի, առաջիկայ տարին գնալու և ուղղակի երգելու: Այսքանը գիտենք, որ այնտեղի օտարազգի երգիչ ուսանողների թիւը անհամեմատ մեծ է, քան այլ քաղաքներում: Գիտենք և այն, որ այնտեղի անթիւ դասատու պրոֆեսօրների մէջ մի տեսակ մ օ ն օ պ օ լ ի ա է տիրում և առաջին անգամից նորեկ օտարազգի երգիչը, մանաւանդ եթէ չը գիտէ իտալերէն լեզուն, զանազան թափառական գործակալների, լրագրական բեպօրտեօրների ձեռքին չարաչար հարստահարվում է: Տեսած ունենք նոյն իսկ իտալացի երիտասարդ երգիչներ, որոնք Միլանի մէջ, մի տարվայ ընթացքում, ստիպված են եղել 8—10 մաէստրներ փոխել և ի վերջոյ՝ կամ հայրենիք վերադարձել և կամ Նապոլի վերաբնակվել. և այս բոլորը տեղական խնդիրքների շնորհով: Առաւելապէս նոր սկսողի համար անասելի դժուարութիւններ կան այս քաղաքում:

Ռուսաստանցիները Միլանում մի պատկառելի թիւ են կազմում, մօտաւորապէս 200 հոգի, որոնք ուսանում են՝ երաժշտութիւն, երգեցողութիւն և մեծ մասամբ քէֆ քաշողներ են, ինչպէս և Նիցցայում: Կարդացինք մինչև անգամ լրագիրներում, որ ռուսաստանցիները այնտեղ իրանց մէջ մի ա ր տ ի ս տ ա կ ա ն ը ն կ ե ր ու թ ի ւ ն են կազմել, յատուկ նպատակ դնելով՝ Ռուսաստանից եկող աղքատ երիտասարդներին օգնելու: Սա ևս յայտնի է, որ Միլանը մօտ լինելով Ալպեան լեռներին՝ աւելի ցուրտ է, ուրեմն և կլիմայական պայմանները այնքան էլ նպաստաւոր չեն երգեցողութեան համար: Կեանքն էլ, ինչպէս պատմում են, շատ սուղ է: Ահա այսչափը Միլանի մասին:

Այժմ Նապոլիի մասին: Ճիշդ մի տարի է, որ մենք գտնվում ենք այս «Միջերկրային դրախտում», ինչպէս Немировичъ—Данченко անուանում է իր մէկ աշխատութեան մէջ «Средиземный рай»: Այս մի տարվայ ընթացքում, որքան հնարաւոր է եղել, կարողացել ենք ճանաչել և ծանօթանալ գլխաւորապէս երաժշտութեան և թատրոնական գործին մօտ մարդկանց հետ: Խղճմտանքով պէտք է ասել, որ Միլանում գործադրվող մօնօպօլիան և խաբեբայութիւնները այստեղ չը կան, թէև չը պէտք է ծածկել, որ այստեղ ևս խեղճ արտիստները մշտական զոհ են սոված բէպօրտեօրների ձեռքին: Այստեղ համեմատաբար երգի-դասատու մասնագէտները թւով քիչ են, քան թէ Միլանում և աւելի բարեխիղճ. չը կայ միմեանց մ ե ռ ց ն ե լ ո ւ մրցումը: Առաջին կարգի պրոֆեսօրները, որոնք երկար տարիներ ծառայում են Նապոլիի «San Pietro a Maiella» կոնսերվատորիայում, սրանք են. De-Roxas, Scafati և Guercia: Երկրորդական կարգի՝—Carelli, Lombardi, Bellini, Campanello, Corrado և Colonnese,—սրանցից շատերն էլ դեռ նոր են սկսում իրանց կարիէրը: Մանր-մունր դասատուները անթիւ են, այս թշուառներն էլ քունջ ու պուճախներում երգի դասեր են տալիս ժամը մէկ ֆրանկով: Առաջնակարգ պրոֆեսօրների մօտ լրջօրէն սովորելու համար մէկ դասը, որ տևում է ուղիղ մի ժամ, 10 ֆրանկ արժէ, իսկ ամսով՝ շաբաթական երեք դաս վերցնելով՝—100 կամ 120 ֆրանկ. (40—45 ռուբլի):

Միւսների մօտ կարելի է պայմանաւորվել դասով 5 ֆրանկ, իսկ ամսով 50—60 ֆրանկ: Արդէն վեցերորդ ամիսն է, որ մենք անցել ենք De-Roxas պրոֆէսօրի մօտ, յատկապէս երգեցողական շկօլան, օպերաներ և բեմական արուեստ ուսանելու: Մի շատ համակրելի, բարեխիղճ և իր գործին քաջ հմուտ ծերունի է, մօտաւորապէս 60 տարեկան: Արդէն անթիւ երգիչներ և երգչուհիներ ունի դուրս թողած: Պետերբուրգի կայսերական թատրոնների օպերային երգիչ տենոր Ֆ ի գ ն ե ր (Фигнеръ) երկու տարի աշակերտած է սրան և դրա ղեկավարութեամբ էլ իր առաջին դեբիւտը տուած տեղի «Sannazzaro» թատրոնում: Ո՛չ պակաս նշանաւոր ռուս երգչուհի Բուլիչեվա (Буличева) նոյնպէս սրա աշակերտուհիներից է: Յիշենք այստեղ և այն անհրաժեշտ ծախսերը, որ երիտասարդ երգիչ ուսանողը, մանաւանդ դրսից եկած, մշտապէս ունի: Ենթադրենք, որ առաջնակարգ պրոֆէսօրի մօտ սովորելով՝ ամսական 100 ֆրանկ ուսման վարձ է տալիս: Անհրաժեշտ է ունենալ իր սենեակում և մէկ դաշնամուր, որի վարձը ամսական 15—20 ֆրանկ արժէ: Պէտք է ունենալ ընդ միշտ մէկ հմուտ դաշնակցող, (аккомпаніаторъ), որքան և ինքն ուսանողը լաւ նուագել գիտենայ,—սրան էլ տրվում է ամսական վարձը 40—45 ֆրանկ, շաբաթը երեք անգամ: Այս ընթացիկ ծախսերի հետ ոչ պակաս կարևորութիւն ունի և լեզու ուսանելու ծախսը, առանց որի թէ կեանքը առհասարակ դժուար է և թէ երգեցողութիւն ուսանելը: Իսկ երգչի համար անհրաժեշտ է անցնել և վերծանութեան շկօլան (Declamazione), ուրեմն հաշւենք և լեզուի ուսուցչի վարձ ամսական 40—50 ֆրանկ,—շաբաթական երկու կամ երեք դաս: Համեստ կերպով կահաւորված մէկ սենեակն էլ ամսական արժէ ոչ պակաս 60—75 ֆրանկ: Եթէ աւելացնենք այս բոլորի վրա կերակրի, ուրիշ տնային, թատրոն գնալու, նօտայի և այլն մանր-մունր ծախսերը,—ուսանող երգիչը ամսական 500 ֆրանկ փող պէտք է ունենայ, որ ուսանելով հանդերձ, համեստ և պատուաբեր կեանք վայելել կարողանայ: Այս թիւը միջին թիւ ենք մենք նշանակում, որից պակասցնելը, կը նշանակէ թէ ուսանողին ենթարկել զրկանքների: Սա ևս մի ընդունված օրէնք է, որ օտարականը (forrestieri) միշտ աւելի պէտք է տայ, քան տեղացին և առհասարակ իտալացին: Մի արմատացած հասկացողութիւն է իտալացիների համար, թէ օտարազգիները գլխաւորապէս իրանց բաւականութեան համար են գալիս Իտալիա և եթէ երաժշտութիւն և երգեցողութիւն են ուսանում, ուրեմն և այդպիսիները հարուստներ են, պէտք է նրանցից օգտվել: Տարաբաղդաբար ռուսաստանցիների մասին աւելի մեծ գաղափար ունեն, թէ նրանք ամենից հարուստ են:

Վերջացնելով մեր ներկայ յօդուածը, խորհուրդ կը տայինք մեր կովկասցի հայ երիտասարդներին, որոնք բնութիւնից օժտված են գեղեցիկ ձայնով, գալ այս երկրում կատարելագործվելու: Նրանք կը լինէր մեր հարուստ ազանիրն էլ, որ իրանց կեանքը զուռնաների և այլ անմիտ քէֆերի մէջ են անցկացնում, փոքր ինչ սովորեին իրանց ոսկիքը օգտակար գործի ծառայեցնել, օգնէին ընդունակ և ձայնեղ երիտասարդներին, որ միջիններս միջոց ունենան կատարելագործութեան դիմելու: Մեր Կովկասում անթիւ ձայներ, անտարբերութեան երեսից, ինչպէս ծնվում են, այնպէս և մեռնում են:

Ն. Շահլամեան

Սեպտեմբերի 1-ին պ. մինիստրը այցելեց Կովկասեան մուզէյը, Զիթախովի բամբակի գործարանը, և Ադելխանովի կաշուի գործարանը:

—

Օպերային խումբն ուրբաթ օր, օգոստոսի 31-ին ներկայացրեց Ֆրանսերէն լեզուով «Ֆաուստ». շաբաթ օր, սեպտեմբերի 1-ին «Աիդա» իտալերէն և կիրակի, սեպտեմբերի 2-ին «Ռուսալկա» ռուսերէն լեզուով: Ֆրանսիական խումբը առ այժմ իր մէջ աչքի ընկնող ոչ մի դերասան ցոյց չը տուեց և «Ֆաուստի» ներկայացումը անցաւ բաւական թոյլ: Աւելի աջող էր «Աիդայի» ներկայացումը, շնորհով նրա խաղացողների, տ. դը Մորէլի, պ.պ. Սոկոլովի, մանաւանդ տենոր պ. Կօշիցայի, որը ունի շատ զօրեղ և բաւական մշակված ձայն, և խաղում է իմաստալից կերպով: Կարելի է նախագուշակել, որ Կօշիցան խմբի մէջ առաջնակարգ տեղ կը բռնի:

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ սեպտեմբերի 1-ից մեզ գրում են. «Երևանի ընդարձակ թեմի վերատեսուչ Մեսրովբ քահանայ Մելեանց, որը արդէն սահմնել է իր պաշտօնը, մի քանի օր առաջ գնացել էր Մեծ-Ղարաքիլիսայի կողմերը, ուր ուսումնարանական գործերը կարգի բերելուց յետոյ նորից վերադարձաւ Ալէքսանդրօպօլ և այստեղի 5 ուսումնարանների կնճռված գործերն էլ վերջացնելուց յետոյ այսօր ուղևորվում է դէպի Ղարս: Ի դէպ յայտնում ենք, որ թեմական տեսչին թոյլ է տրված իրան օգնականներ նշանակել թեմի մէջ: Ալէքսանդրօպօլում ներկայ ուսումնական տարվայ համար նշանակվեց արդէն թեմական վերատեսչի օգնական Սուրբ-Փրկիչ եկեղեցու ուսումնարանի աւագ ուսուցիչ պ. Ք. Թադէոսեանց»:

—

ԱՂՍՏԱՖԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Մի քանի օր առաջ յայտնի Քեարամ աւազակապետի եղբայրը մի մարդ է սպանել Ղազախում, և իր մօրն էլ վեր առնելով փախստական դառել. ասում են դա էլ իր եղբօրից պակասը չէ: Փախել է նոյնպէս Գանձակի բանտից ղազախեցի մի յայտնի չարագործ՝ Հաջի Մուրադ աղա: Նրան դուրս է բերել բանտից մի հայ, աղբը դուրս տանելու տակառի մէջ, դրա համար ստանալով 600 րուբլի փող. բայց այժմ ինքը նրա տեղ նստում է բանտում: Երևանեան պօստերն այժմ տանում և բերում են աւելի շատ թւով ձիաւորներով և չուրջը պահապաններ են դրված»:

—

ԿԵՐՉԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսին մեզանում սարսափելի շոգեր եղան, ջերմութիւնը 33°/₀-ից չէր իջնում: Ծովի ջրի ջերմութիւնը կէսօրին և երեկոյեան 22° Ր. է, իսկ առաւօտները 20° Ր.: Վերջապէս օգոստոսի 26-ին լաւ անձրևեց, բայց էժան չը նստեց. կայծակնահար եղան երեք հոգի մատաղահաս օրիորդներ, որոնցից մէկը մեռաւ, մնացածներից մէկը յոյս կայ որ ապրի, իսկ միւսը ոչ: Դրանից առաջ մի աւելի սարսափելի դէպք պատահեց. քաղաքի արուարձանում կայծակնահար եղան այր, կին և աղջիկ. կինը և դուստրը մեռան խսկոյն, իսկ առաջինը առողջացաւ, բայց մի թևը սևացած է: Այժմ նա շրջում է քաղաքիս մէջ և ողորմութիւն խնդրելով է ապրում»:

—

ԿԻՍԼՕՎՕԴՍԿԻՑ մեզ գրում են. «Նկարիչ պ. Բաշինջաղեան, որը այժմ գտնվում է Կիսլօվօդսկում, նիւթեր է հաւաքում զանազան պատկերների համար, որ մտադիր է Պետերբուրգի գեղարուեստական հանդիսին ներկայացնելու, որը տեղի կունենայ 1891 թւի փետրվարի վերջերին: Նա հայր Ալիշանին ուղարկեց նուէր, նրա գրական գործունէութեան 50 ամեայ յոբելեանի առիթով «Արարատ» պատկերը»:

—

Մայրաքաղաքի «Нов. Время» լրագրի Նիժնի-Նօվգորոդի թղթակիցը գրում է հետևեալը. «Ցօնավաճառ եկող պարսիկները յաճախ գանգատվում են, թէ պարսկական նաւահանգիստներն ուղարկվող ռուս մանուֆակտուրային ապրանքները վատ են դարսված լինում: Նրանք մատնացոյց էին անում այն բանի վրա, որ տօնավաճառից ուղարկված ապրանքը երկար ժամանակ ճանապարհի վրա մնալով, ստացվում է Պարսկաստանում յաճախ տրորված, կեղտոտ և քրքրված: Այն ինչ նոյն նաւահանգիստներն ուղարկված անգլիական ապրանքները, նրանց դարսելու առանձնութիւնների շնորհով, ստացվում են բոլորովին անվնաս: Ի նկատի առնելով այդ, ռուս արդիւնաբերողներին մանրամասն ծանօթացնելու համար անգլիացիների ապրանք դարսելու ձևերի հետ, պարսկական մի վաճառական, Աշիմով, Պարսկաստանից տօնավաճառ բերել տուեց անգլիական ապրանքների մի բեռ, որը Մանչեստերից Տրապիզոնի միջով ուղարկել էին Թավրիզ, իսկ Թավրիզից Աստարի և Աստրախանի միջով բերվել էր Նիժնի-Նօվգորոդ: Երկաթէ շրջանակների, կանէփի բրեզինտի, կլեենկայի թղթի և մոմլաթի շնորհով, որոնցով ամուր կերպով փաթաթված էր ապրանքը, այդ վերջինը ստացվեց կատարելապէս թարմ, կարծես ձեռք չէր դիպել ապրանքին, և բեռան անցկացած ահագին ճանապարհը ոչինչ հետևանք չէր թողել նրա վրա: Ասում են, որ միշտ այդպէս են ուղարկվում անգլիական ապրանքները Պարսկաստան»:

—

Կիրակի, սեպտեմբերի 2-ին, Թիֆլիսի կալուածական բանկի թատրոնում կայացաւ լ ի լ ի պ ո ւ տ ն ե ր ի, ոըպէս աֆիշայում յայտարարված էր, աշխարհիս ամենափոքրիկ մարդիկների ներկայացումը: Լիլիպուտների խումբը բաղկացած է չորս հոգուց՝ երկու երիտասարդից և երկու աղջկանից, որոնք մօլօրօսիական մի ընտանիքի զաւակներ են, ուրեմն քոյրեր և եղբայրներ են: Դրանցից ամենամեծը՝ Ֆ ե օ ֆ ա ն, որը 23 տարեկան երիտասարդ է, 22 վերշօկ բարձրութիւն ունի, Ն է օ ն ի լ ա ն, որը 20 տարեկան երգչուհի է, 24 վերշօկ բարձրութիւն ունի, Մ ա ր ի ա՝ 18 տարեկան երգչուհին, 19 վերշօկ բարձրութիւն ունի, իսկ 16 տարեկան պատանի կոմիկ Միխայիլը 18 վերշօկ հասակ ունի: Լիլիպուտները ներկայացրին «На ловцѣ и звѣрь бѣжитъ» Պօլիվիանեվի մէկ գործողութեամբ վօդեվիլը, որի մէջ շատ ծիծաղելի էր թմբկահարի դեր խաղացող կոմիկ Միխայիլ Կօստեցկի: Վօդեվիլից յետոյ այդ թզուկները ցոյց տուին իրանց բազմակողմանի ընդունակութիւնները՝ երգելով զանազան մօլօրօսիական երգեր, զանազան կտորներ մի քանի օպէրաներից, պարելով և այլն: Լիլիպուտների ներկայացումը մեծ հասարակութիւն էր գրաւել թատրօն, այնպէս որ թատրօնում բոլոր տեղերը բռնված էին: Հասարակութիւնը մեծ ոգևորութեամբ ծափահարում էր թզուկներին:

—

Ֆինանսների մինիստրին, որպէս պատմում է «Моск. Листокъ» լրագիրը, ուրիշ շատ խնդրատուների թւում Նիժնի-Նօվգորոդում ներկայացաւ մէկը, որը շատ ծիծաղաշարժ խնդիրքով դիմեց մինիստրին: Ահա թէ բանը ինչումն էր: Վերոյիշեալ տարօրինակ մարդու մօտ մկները երկու հատ երեք-րուբլիանոցներից դուրս էին կրծել համարները և գանձապահի ստորագրութիւնը: Մկների կրծած երեք րուբլիանոցները ոչ մի տեղ չէին ընդունում: Այդ պարզամիտ մարդը իր ցաւին դարման անելու համար վճռեց դիմել մինիստրին, կարծելով որ փողի բանը անպատճառ ֆինանսների մինիստրի գործ է: Մկների կերած երեք-րուբլիանոցների տէրը դիմելով պ. Վիշնեգրադսկուն ասեց՝ թէ ինչ պէտք է անել մկների կրծած այս երեք րուբլիանոցների հետ: Մինիստրը լսելով մի այդպիսի միամիտ խնդիրք, ժպտաց, և տալով մկներից վնաս կրող դրամատիրոջն վեց րուբլի, ասեց՝ «պահեցէք ձեր երեք րուբլիանոցներն որպէս յիշատակ»: Երեք րուբլիանոցների տէրը ուրախութեամբ դուրս վազեց մինիստրի մօտից»...

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՐԼԱՆԴԻԱ

—

Իրլանդիայում հասարակաց կարծիքը վրդովված է, սովի վտանգ նախատեսնելով: Գետնախնձորը, որը Իրլանդիայի ապրուստի գլխաւոր միջոցն է, այս տարի շատ վատ հունձ է տուել, և այդ իսկ պատճառով երկրին սով է սպառնում: Հարիւրաւոր տարիներից ի վեր կրելով ամեն տեսակ զրկանքներ, ենթարկվելով ամեն տեսակ հարստահարութեան և սովի, այսօր նոյն ժողովուրդը կրկին սովի վտանգի առաջն է կանգնած: Եւ այդ վտանգը աւելի սաստկանում է այն պատճառով, որ երկրի տնտեսական ընդհանուր պայմանները վերին աստիճանի վատ են, և ազգաբնակութիւնը ինքն իր վրա յոյս դնել չէ կարող: Իրլանդացիներին ներկայ հանգամանքում միակ օգնողը պիտի լինի անգլիական կառավարութիւնը, որը, կամայ ակամայ, պէտք է պետական գանձարանից ահագին գումարներ բաց թողնի երեք միլիոնից աւելի ժողովրդին ապրուստի միջոցներ տալու համար: Պետական գանձարանը այդ պէտք է անի, ապա թէ ոչ, հակառակ դէպքում, երկրի մէջ աւելի սուր կերպարանք կը ստանան այն քաղաքական հարցերը և խնդիրները, որոնք այսօր թշնամութեան ահագին վիհ են բացել Անգլիայի և իր ազատութեան համար կռւող Իրլանդիայի մէջ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Լրագիրներին Վիէննայից հեռագրում են օգոստոսի 26-ից, որ գլխաւոր ծառուղիի մի մասը Պրատէրում ջրի տակն է գտնվում: Դրէզդէնից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, Ավգուստա կամուրջին մեծ վտանգ է սպառնում: Հեղեղը քանդել է երկաթուղիական կամուրջը Շանդաուում:

—Բելգրադից հաղորդում են, որ միտրօպօլիտ Միխայիլ տեղեկացրել է նախկին Միլան թագաւորին, թէ նրա ապահարզանը Նատալիա թագուհու հետ օրինական ոյժ չունի, որովհետև ապահարզանի գործում եկեղեցական կանօններով պահանջված ձևականութիւնները չեն գործադրվել:

—Վաշինգտօնի սենատն այս օրերս ընդունեց Վիօմինգեան երկիրը Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների թւում, որը դրա շնորհով, քառասուն և երկուսի հասաւ: Վիօմինգեան սահմանադրութեան համեմատ, որը արդէն հաստատված է կօնգրէսից, կանայք քաղաքական իրաւունքներով հաւասարեցրած են տղամարդկանց հետ: Այդ հանգամանքներն աչքի առաջ ունենալով, շատ հաւանական է, որ շատ շուտով Վաշինգտօնեան կօնգրէսի սէնատում և պատգամաւորների ժողովում կը մասնակցեն և Վիօմինգեան նահանգի կանանց ներկայացուցիչները:

—Բերլինում լուր է տարածվել, որ իբր թէ ֆէլդմարշալ կոմս Մօլտկէի ծննդեան օրը կը շնորհվի նրան «Սեդանի դքսի» տիտղոսը:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ԲԵՐՆ, 31 օգոստոսի: Բելլինցօնում ապստամբները ապստամբվեցան կանտօնի կառավարութեան դէմ, որը բաղկացած է պահպանողականներից: Ապստամբները գրաւեցին զօրանոցը և կառավարչական պալատը, և ձերբակալեցին կառավարչական երեք խորհրդականներին: Ռոսսի սպանվեց ընդհարման ժամանակ ատրճանակի հարուածից: Ապստամբները կազմեցին ժամանակաւոր կառավարութիւն: Տէսսենի կանտօնը ուղարկված է երկու գումդ զօրք: Տէսսենի կանտօնի քաղաքների ապստամբները միացան շարժմանը: Ազգային խորհրդական Կիւնցլի նշանակված է արտակարգ կօմիսար Տէսսենի կանտօնում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 սեպտեմբերի: Երէկվայ հեռագիրը մայր եկեղեցու հիմնարկութեան մասին ստացված է Ռօվնօից և ոչ թէ Կիևից:

ՌՕՎՆՕ, 1 սեպտեմբերի: Երէկ, մայր եկեղեցու հիմնարկութիւնից յետոյ, որի ժամանակ Նոցա Մեծութիւնները, Թագաժառանգը և Մեծ Իշխանուհի Կսենիա Ալէքսանդրօվնա իրանց ձեռքով մի մի աղիւս դրեցին, նախաճաշիկ տրվեց, որին հրաւիրված էին իշխանութեան ներկայացուցիչներից շատերը. իսկ յետոյ տեղի ունեցաւ ճաշ, որին մասնակից էին 300 հոգի. ճաշից յետոյ հրախաղութիւն կար: Նոցա Մեծութիւններին ամեն տեղ դիմաւորում էին ոգևորված կերպով:

ՆԻԿՕԼԱԵՎ, 1 սեպտեմբերի: Երէկ, պատարագից յետոյ, սրբազան Նիկանոր ծնրադրութեամբ մաղթանք կատարեց եկեղեցու հրապարակի վրա: Զօրահանդիսից յետոյ քաղաքը հիւրասիրեց զօրքերին: Ծովային մինիստրութեան կառավարիչը առաջարկեց Թագաւոր Կայսրի կենացը, որը ընդունվեց բարձրաձայն «ուրայով»: Ցերեկը տեղի ունեցաւ ժողովրդական զբօսանք՝ և քաղաքի կողմից տրվեցան պրիզներ: Ժամը 6-ին տեղի ունեցաւ ճաշ 200 մարդկանց մասնակցութեամբ. ճաշին ներկայ էր ծովային մինիստրութեան կառավարիչը: Թագաւոր Կայսրի կենացը, որ առաջարկեց քաղաքագլուխը, ընդունվեցաւ ոգևորութեամբ: Ն. Վ. Բօգդանօվիչի ճառը առաջ բերեց նոր ոգևորութիւն, «ուրայի» թնդիւնների հետ միասին: Երեկոյեան ձրի ներկայացում կար:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 սեպտեմբերի: Թագաւոր Կայսրի հեռագրի մէջ, որը պատասխան է Մօսկվայի գեներալ-նահանգապետի շնորհաւորութիւններին, ասված է. «Մօսկվան ողջորող զգացմունքների մէջ ես լսում եմ ամբողջ Ռուսաստանի արձագանքը:—Ներքին գործերի մինիստրը իր արձակուրդի ժամանակ, մինիստրութեան ղեկավարութիւնը յանձնեց Պլեվէին:

ՌՕՎՆՕ, 1 սեպտեմբերի: Երէկ Բարձրագոյն ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ Ռօվնօ քաղաքի վրա յարձակման վերջին զօրախաղը: Զօրախաղի վերջանալուց յետոյ, Բարձրագոյն նախաճաշիկին հրաւիրվելու արժանացան հրամանատարները, սվիտայի անդամները, և գործի մէջ եղած գնդերի օֆիցերները:

ՌՕՎՆՕ, 2 սեպտեմբերի: Այսօր կայացաւ Վօլինի և Լիւբլինի զօրքերի զօրահանդէս: Թագաւոր Կայսրը ձիով, իսկ Թագուհի Կայսրուհին Մեծ Իշխանուհի Կսէնիա Ալէքսանդրօվնայի հետ միասին կառքով, ուղեկցված փառաւոր սվիտայով, անցան զօրքերի միջով: Թագաւորը բարեհաճեց բարևել իւրաքանչիւր զօրաբաժնին առանձին: Զօրահանդէսը վերջացաւ երրորդ ժամին, իսկ 5 ժամին Նոցա Մեծութիւնները ճանապարհ ընկան դէպի Սպալա:

ԲԱԳՈՒ, 2 սեպտեմբերի: Այստեղ ժամանեց ֆինանսների մինիստրը:

ՌՕՎՆՕ, 2 սեպտեմբերի: Երէկ Նոցա Մեծութիւնները և Նոցա Բարձրութիւնները այցելեցին Պօչաեվեան վանքը: Ճանապարհը զարդարված էր ծաղիկներով և յաղթական կամարներով. գիւղացիները մատուցին աղ ու հաց: Շրջելով վանքը և համբուրելով պատկերները, Նոցա Մեծութիւնները նախաճաշեցին սրբազանի մօտ: Նախաճաշիկի ժամանակ աւագ ծառայում էին աբեղաները:

ՏԱՇԿԷՆՏ, 2 սեպտեմբերի: Ցուցահանդիսի կենտրօնը կազմում է զինուորապատմական բաժինը մի զինուորի ձիթանկար պատկերով, որը ռուսական դրօշակը հաստատում է ասիական բերդային աշտարակի վրա: Չորս կողմը զետեղված են պաւիլիօններ՝ լեռնային, գիտնական, երկաթուղային, այգեգործութեան, պտղագործութեան, գինեգործութեան, ձկնորսութեան, որսորդութեան, բանտային, մետաքսագործութեան: Մասնաւոր էքսպօնենտները 15 առանձին պաւիլիօններ են դրել: Գիւղատնտեսութեան և անայնագործութեան ընդարձակ պաւիլիօնները ընդհանուրի ուշադրութիւնն են գրաւում. հէնց այդտեղ էլ ընդարձակ ծաղկոցի մէջտեղը բարձրանում է բամբակի հակերից կազմած մեծ աշտարակը. չերամապահութեան պաւիլիօնում էքսպօնէնտ Տրէնէր-Ալօիզի չերամի կօկօններից կառուցել է մի աշտարակ, որը Բուխարայի մինարէթի իսկական պատճէնն է: Գիւղատնտեսական բաժինը շրջապատված է բամբակի, բրնձի, ծխախոտի և Ցուրկեստանում մշակվող բոյսերի պլանտացիաներով: Բուխարացիները և խիվացիները իրանց արդիւնաբերութիւնները զետեղել էին ասիական վրաններում: Կիրգիզները և ղարափափախները հանդէս էին դրել իրանց իւրտաները (վրանները): Հանդէս է դրված բաղէի որսորդութիւնը: Անասնապահութեան բաժնում նշանաւոր է հօլլանդական գրաստի խառնուրդը տեղականի հետ: Բազմաթիւ են գեղեցիկ ձիեր: Երէկ ցուցահանդէսը լուսաւորված էր էլէկտրական լապտերներով:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 սեպտեմբերի: Երկրորդ փոխառութեան խաղարկութեան հետևեալ տոմսերը տարան գլխաւոր գումարները:

№ սերիայի	№ տոմսի.	Գումարը	№ սերիայի	№ տոմսի	Գումարը
7,141	11	200,000	14,224	15	1,000-ական
905	15	75,000	17,686	28	1,000-ական
10,952	12	40,000	5,152	16	1,000-ական
18,517	3	25,000	1,046	11	1,000-ական
19,283	50	10,000	2,942	4	1,000-ական
4,002	11	10,000	6,784	11	1,000-ական
3,633	8	10,000	8,681	20	1,000-ական
9,712	12	8000-ական	15,842	3	1,000-ական
15,675	39	8000-ական	11,355	27	1,000-ական
2,177	49	8000-ական	19,099	50	1,000-ական
1,616	2	8000-ական	18,186	35	1,000-ական
8,009	39	8000-ական	19,785	9	1,000-ական
16,583	10	5,000-ական	6,028	31	1,000-ական
16,961	42	5,000-ական	11,811	5	1,000-ական
1,261	17	5,000-ական	1,793	40	1,000-ական
17,438	50	5,000-ական	4,617	13	1,000-ական
1,653	10	5,000-ական	13,890	11	1,000-ական
15,697	2	5,000-ական	5,754	28	1,000-ական
5,974	1	5,000-ական	16,233	17	1,000-ական
13,674	7	5,000-ական	1,928	9	1,000-ական

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Օգոստոսի 31-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. . .	77 ր.	90 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկ — . . .	38 »	20 »
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . . .	30 »	85 »
Ոսկի — — արժէ . .	6 »	30 »
Մաքսային կուպօններ — . . .	126 »	— »
Արծաթ — — — . . .	1	11 »
Բօրսային դիսկօնտներ — . . .	5 և	$6^1/_2$% »
Պետ. բանկի 5% տոմս 1-ին շրջանի.	100 »	75 »
— — — — 2-րդ —	100 »	12 »
— — — — 3-րդ —	100 »	— »
— — — — 4-րդ —	100 »	— »
— — — — 5-րդ —	100 »	— »
— — — — 6-րդ —	100 »	— »
6% ոսկեայ փոխառութիւն	138 »	— »
4% ոսկեայ ռէնտա	— »	— »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	101 »	50 »
— — — 2-րդ —	101 »	50 »
— — — 3-րդ —	102 »	25 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	227 »	— »
— — երկրորդ —	217 »	75 »

— — երրորդ աղն. կալ. բ.	210 »	50 »
Պետական. երկաթուղային ռէնտա .	101 »	75 »
$5^1/_2$% ռէնտա	103 »	75 »
5% ներքին փոխառութիւն	87 »	75 »
5% գրաւ. թղթ. աղն. կալ. բանկի	100 »	— »
4% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի. .	103 »	75 »
$4^1/_2$% գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մնտալ. .	— »	— »
— — — թղթադ.	97 »	75 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիները. .	97 »	37 »
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	95 »	50 »
Օդեսայի — — .	95 »	75 »
Թիֆլիսի — — .	89 »	50 »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	100 »	25 »
— — Քութայիսի — — .	100 »	— »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

Ժամանակաւոր խմբագիր Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆՑ

Հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է ընդհանուր տեղեկութեան, որ սոյն թւից վարչութեան շինութեան մէջ ամեն օր, 9 ժամից մինչև 2 ժամը կէսօրից յետոյ, կարելի է տեսնել ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՂՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ 1891—1894 թւերի քառամեակի համար: Այն անձինք, որոնք անկանօն կերպով մտցված կը լինեն ցուցակների մէջ կամ բոլորովին դուրս թողված, իրաւունք ունեն ներկայացնել վարչութեանը իրանց առարկութիւնները մինչև այս սեպտեմբերի 21-ը, և ապա այդ առարկութիւնները կառաջարկվեն դումային:

1—3

ՄԻ ԸՆՏԱՆԻՔ

ընդունում է գիշերօթիկներ՝ թէ աշակերտներ և թէ աշակերտուհիներ. նոյն տեղը և կրկնողութիւններ են անում: Հասցէն կարելի է իմանալ „Աղբիւրի խմբագրատանը:

ВЪ БЛАГОРОДНОМЪ

семействѣ принимаютъ на полное содержаніе учащихся въ учебныхъ заведеніяхъ мальчиковъ и дѣвицъ; такъ-же репетируютъ таковыхъ. Спросить адресъ въ редакціи журнала „Агбюръ". 2—5

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

ՕՐԲԵԼ ՕՐԲԵԼԵԱՆՑԻ

(Բեհբութեան փողոց)

Ընդունվում են երթևեկ աշակերտներ և պատրաստվում պետական գիմնազիաների ու Ներսեսեան դպրոցի համար: 3—3

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
MESSAGERIES MARITIMES
(ՄԵՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ)

կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ԼՕՆԴՕՆԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ

Ուրբաթ, 7/19 սեպտեմբերի, դուրս կը գնայ ԲԱԹՈՒՄԻՑ GUADIANA (ԿԱԴԻԱՆԱ) շոգենաւը, նաւապետ CAMANON (ԿԱՄԱՆՕՆ) դէպի Կ. Պօլիս, Մարսէլ, Հավր, Լօնդօն, և մտնելով և միջանկեալ նաւահանգստները:

Ագէնտները՝ ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գ. ԷՍՍԷՆԺԷՐ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ ԳԷՈՐԳ ՀԵՋՈՒԲԵԱՆ ՀԵՋՈՒԲԵԱՆՑ, իսկ ԲԱԳՈՒԻ մէջ ԳՕԼԴԼՈՒՍՏ: 2—2

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, հինգշաբթի 4/16 ապրիլից սկսած

ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսօն, և Կ. Պօլիս, հինգշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, հինգշաբթի 26 ապրիլից (մայիսի 8-ից) սկսած:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Հինգշաբթի, 16/28 օգոստոսի, շոգենաւ ԱՆԱՏՕԼԻԱ նաւապետ ԳԱՐՐԻԳ
— 30 օգոստոսի (11 սեպտեմբերի) — ՍԻՐԿԱՍԻ — ԲՕՇԷԼ
— 13/25 սեպտեմբերի — ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ — ԺԻԲՈՒԷՆ
— 27 սեպտեմբերի (9 հոկտեմբերի) — ԱՆԱՏՕԼԻԱ — ԳԱՐՐԻԿ.

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիօնին, Նաբերէժնայա, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Վիկտոր դ'ԱՐՆՕԻՆ, Միջին-փողոցում, նախկին գեներալ Տէր-Ասատուրովի տանը: 8—10 (ե. և շ.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՈՒՂԵՑՈՅՑ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՇԵՐԱՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

ԳՐԵՑ ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Կ. ՄԷԼԻՔ-ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ

Հրատարակութիւն Թիֆլիսի հայերէն գրքեր հրատարակող ընկերութեան

Գինն է 40 կոպէկ:

Կարելի է ստանալ Թիֆլիսի հայ գրավաճառներից: 4—5

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ:

Աւանդելի առարկայք սոքա են՝ 1) Առևտրական տնտեսութիւն, 2) Առևտրական թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանօնադրութիւն և 7) գեղագրութիւն:

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից, ընդունելութիւնները սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Աղէքսանդր Փրիդօնովի տանը, № 9 Սերգիէեվսկայա և Նագօրնայա փողոցների անկիւնում, դեղատան դիմաց: Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ՁՐԻԱՊԷՍ եղբ. Ծովիանօֆների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին.—въ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

10—12 (ե. շ.)

Հինգերորդ կարգի մի ՈՒՍՈՒՑԻՉ, որը իր ուսումը աւարտել է ռուսաց Ուսուցչական Սեմինարիայում և հինգ տարի ուսուցչի պաշտօն է վարել ռուսաց և հայոց ուսումնարաններում, ցանկանում է այժմ տեղ ունենալ մի որ և է հայոց ուսումնարանում առաջին կոպարի:

Դիմել պայմաններով, ЭРИВАНЬ, Судебному Приставу Абрамову.

9—10

ԲԱԹՈՒՄԻ ՀԱՅՈՑ ԵՐԿՍԵՌ ՄԻԴԱՍԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐԻ համար պէտք են մի ՈՒՍՈՑԻՉ՝ ռուսաց լեզուի և մի ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ՝ հայոց լեզուի և ձեռագործի համար. ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել Բաթումի՝ հայոց ուսումնարանների հոգաբարձութեանը. մինչև սեպտեմբերի 1-ը: Ռոճիկը թէ մէկին և թէ միւսին 500 րուբլի:

3—5

☛ ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒ ☚

Գլօձինսկու եղանակով սովորեցնելու համար ընդունում են աշակերտուհիներ: կաւանդվեն սպիտակեղէնների կար ու ձև, հարթակալ, աժուրի մետաքսեայ թելով բանուածքներ, կօրսէթներ, երեխայոց գլխարկներ, ֆիլէյնի կարեր և այլն:

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆՑՆԵՐԸ

Ուսումը սկսվում է սեպտեմբերի 1-ին: Աշակերտուհիներին ամեն օր ընդունում են:

Հասցէն՝ Хлѣбная площадь Хлѣбный переулокъ, д. Алексѣя Шакарова № 28

2—3

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ կարգի վկայականով մի քանի տարիներ պարապած լինելով ՀԱՅՈՑ երկդասեան դպրոցներում, ցանկանում եմ դասեր աւանդել նոյն դպրոցներից մինում:

Դիմել АРМАВИРЪ (Кубан. Обл.) учителю Александру ТЕРЪ-СТЕПАНОВУ.

4—5

Հարկաւոր է մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ, ձեռագործութեան, գծագրութեան և թուաբանութեան համար շաբաթական 18—20 դաս. ռոճիկ 400 րուբլի: Եթէ տանձնի և աւագ վարժուհու պաշտօնը՝ ռոճիկը կը լինի 500 րուբլի: Հարկաւոր է և մի ՎԱՐԺԱՊԵՏ՝ երգեցողութեան համար, ռոճիկը 500 րուբլի: Հասցէն կարելի է իմանալ „Մշակի" խմբագրատանը:

4—4

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մօտ 10 տարի լինելով **ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ**, և կատարելով կոմիսիական գործեր, հրապարակաւ յայտնում ենք կովկասեան և Անդրկովկասեան պատուելի հասարակութեանը, որ դարձեալ եղբարք ԱԲԳԱՐԵԱՆՑՆԵՐՍ սովորականի համեմատ ընդունում ենք յանձնարարական պայմանով զանազան ապրանքներ վաճառելու:

Նաև կատարում ենք ապրանքներ գնելու, ծախելու և ուղարկելու պատուէրներ:

Ցանկացողները պայմանների մասին կարող են դիմել ինձ. ОДЕССА Никиту Апкарову„.

6—10

Մարմնի մասերը, մանաւանդ ոտների մատները փտելուց պահպանող փոշի

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

ծախվում է դեղատներում և դրօգիստների մօտ Եւրօպայի նշանաւոր քաղաքներում և կայսրութեան բոլոր քաղաքներում: ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ գտնվում է ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, հնարողի, դեղատան տիրոջ, ֆարմացիայի մագիստր Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ մօտ, Էլէկտօրալնայա փողոց, № 39. Գալմանինի մեծ արկղը արժէ Վարշավայում 50 կ., փոքրը 30 կոպ.

ՊԷՏՔ Է ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ և պահանջել, որ իւրաքանչիւր արկղը կրէր փոշու գործածութեան բացատրութիւնը և փարիզի ցուցահանդէսի մեդալները:

6—10 (ե)

Լոյս տեսաւ

ժողովրդական ընթերցանութեան համար

ԱՅՆՏԵՂ ԵՒ ԱՅՍՏԵՂ

Գրիգոր Արծրունու

Գինը 10 կոպ.

Լոյս տեսաւ

վաճառվում է Թիֆլիսի գրավաճառանոցներում

ՄՏՔԻ ՄՇԱԿԸ

Խ. Մալումեանի

Գինը 50 կոպ.

Ուսուցիչ Ց. Խսուֆեանը ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ԻՐ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ: Ցանկ... է առնում և կրկնութիւններ անել: Հասցէն. Куки, Семоновскій переулокъ, д. № 16.

2—5

Дозволено цензурою, Тифлисъ 3 Сентября 1890 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.